# כי ילדתי בן לזקוניו:
# Establishing Paternity in Jewish Law

1) <u>בראשית פרק כא</u>
**(ז) ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקניו:**

2) <u>תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פז עמוד א</u>
ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה - כמה בנים הניקה שרה? - אמר רבי לוי: אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה, היו כל אומות העולם מרננים ואומרים: ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים: בנינו הוא, ולא עוד אלא שעושין משתה גדול להעמיד דבריהם! מה עשה אברהם אבינו - הלך וזימן כל גדולי הדור, ושרה אמנו זימנה את נשותיהם, וכל אחת ואחת הביאה בנה עמה ומניקתה לא הביאה, ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות, והניקה את כולן. ועדיין היו מרננים ואומרים: אם שרה הבת תשעים שנה תלד, אברהם בן מאה שנה יוליד! **מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם. פתחו כולם ואמרו +בראשית כה+ אברהם הוליד את יצחק.**

3) <u>תלמוד בבלי מסכת נדה דף לא עמוד א</u>
תנו רבנן: שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו. אביו מזריע הלובן, שממנו עצמות וגידים וצפרנים, ומוח שבראשו, ולובן שבעין. אמו מזרעת אודם, שממנו עור ובשר ושערות, ושחור שבעין. והקב"ה נותו בו רוח ונשמה וקלסתר פנים, וראיית העין, ושמיעת האוזן, ודבור פה, והלוך רגלים, ובינה והשכל. וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם - הקב"ה נוטל חלקו, וחלק אביו ואמו מניח לפניהם.

4) <u>שולחן ערוך יורה דעה סימן רסג סעיף ב</u>
אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כחו, ומלה גם השני ומת מחמת מילה, הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה, ל"ש מבעל אחד או משנים, ולא תמול השלישי, בין שהיו לו מאשה אחת בין משתים. (ויש חולקין וסבירא להו דלא שייך באיש רק באשה (חידושי אגודה פרי"א דמילה), ונראה דספק נפשות להקל).

5) <u>שו"ת הריב"ש סימן תמז</u>
... שאין לנו, לדון בדיני תורתנו ומצותיה, על פי חכמי הטבע והרפואה. שאם נאמין לדבריהם, אין תורה מן השמים, חלילה! כי כן הניחו הם, במופתיהם הכוזבים ...והרמב"ם ז"ל כששנה מעט, ואמר: שצומת הגידין, הם בעצם התחתון; בעופות: לא הודו לו! אחרי שלפי סוגית הגמרא, נראה: שהוא בעצם האמצעי. ולא נזכר בתלמוד, חלוק: בין בהמה, לעופות. **ואעפ"י שהיה הרב ז"ל חכם בחכמת הרפואה, והטבע, ובקי בנתוח; כי לא מפי הטבע והרפואה, אנו חיין! ואנחנו על חכמינו ז"ל, נסמוך. אפילו יאמרו לנו על ימין: שהוא שמאל. שהם קבלו האמת, ופירושי המצוה; איש מפי איש, עד משה רבינו, ע"ה. לא נאמין אל חכמי היונים, והישמעאלים; שלא דברו רק מסברתם, ועל פי אי זה נסיון, מבלי שישגיחו: על כמה ספקות, יפלו בנסיון ההוא. כמו שהיו עושין חכמינו ז"ל, כמוזכר בפרק המפלת (ל':): אני מביא ראיה מן התורה, ואתם מביאים ראיה מן השוטים:** ובכמה ענינים, בסוד היצירה, הם חולקים על דברי רז"ל. כמו צורת יצירת הולד לארבעים יום; וקודם לכן, מיא בעלמא הוא. וכגון אביו מזריע לובן, שממנו עצמות וגידין וכו'. והם סוברים: שהכל מן האם; וזרע האב, פעולתו: להקפיא, ולהעמיד זרע האשה; כפעל הקיבה, להעמיד החלב. וכגון אשה מזרעת תחלה, יולדת זכר וכו'. והם, דעתם בהפך. וכן במה שאמרו ז"ל (שם /מסכת נדה/ ל"א): שלשה חדשים האחרונים, תשמיש יפה לה, ויפה לולד. והם סוברים: בחדש השמיני, קשה לה מאד...

6) <u>שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ג סימן קד</u>
(ד) כסניף נוסף לכל האמור יש להוסיף גם זאת, דנראה שהקביעה המדעית בזה ע"י בדיקת סוגי הדם איננה יוצאת עכ"פ מגדר השערה של באשר הוא שם. **כפי שאנו רואים בהרבה מקרים שמה שהמדע קובע לוודאות כהיום, כעבור זמן מה קובעת בעצמה אחרת ומבטלת מה שקבעה בודאות אתמול, וזאת לפי ההתפתחות והגילוים החדשים שמגלה לאחר מיכן.** והא הרי ידוע דעת גדולי הפוסקים שאין להסתמך ולא לקבוע הלכה על אומדנות הרופאים. וברור שאין זה דומה למה שהרופא קובע ע"י צילום או ראי שסברי רבנן שבזה כן נותנים לו נאמנות...
(ה) על כן מכל האמור, ובעיקר ממה שביארנו עפ"י הגמ' בנדה, נראה דבדיקת סוג הדם ותוצאותיה אינו תופס מקום בדיני תורה. כדי לקבוע ע"כ זהות אבהות.

7) <u>הדב שלמה אבינר</u> http://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/assia/kviat-4.htm
הרבה מגדולי הפוסקים של דורנו קבעו שבדיקת דם ורקמות ביחס לקביעת אבהות אינה תקפה מבחינה הלכתית; הלא המה הגר"ר בצמ"ח עוזיאל, הגרא"י וולדנברג, הגרי"מ קליין ועוד. אם כן, מבחינה הלכתית הילד אינו נחשב ממזר על פי חבל רבותינו גדולי דורנו אשר מפיהם אנו חיים. **ולכאורה יש לתמוה, הלא מבחינה מדעית הוא אינו בנו, כיון שהבדיקות האלה מדויקות בהסתברות גבוהה ביותר! אלא שענייני הלכה אינם נקבעים על פי קני-מידה מדעיים החומקים מן העין האנושית, ולא ניתנה תורה לא למלאכי השרת ולא לבעלי מיקרוסקופ ולא לבעלי טלסקופ;** לא יתכן שלפני מאה שנה הילד הזה לא היה ממזר, ועתה הוא נהפך לממזר עקב תגלית מדעית. כל התורה ניתנה על פי ראיית בני אדם. כך למשל אות בספר תורה שהיא שלמה למראית העין הינה כשרה גם אם במיקרוסקופ אפשר לגלות בה סדק. וכן הילד שלנו הינו כשר, והוא בנו של אביו, כי התורה ניתנה על דעת בני אדם, על פי עדויות הלכתיות רגילות.

8) <u>ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק יד</u>
**ולא תבקש ממני שיסכים כל מה שזכרוהו מענין התכונה למה שהענין נמצא, כי החכמות הלמודיות היו בזמנים ההם חסרות, ולא דברו בהם על דרך קבלה מן הנביאים, אבל מאשר הם חכמי הדורות בעניינים ההם,** או מאשר שמעום מחכמי הדורות ההם, ולא מפני

זה אומר בדברים שאמצא להם שהם מסכימים לאמת שהם בלתי אמתיות או נפלו במקרה, אבל כל מה שאפשר לפרש דברי האדם עד שיסכים למציאות אשר התבאר מציאותו במופת, הוא יותר ראוי באדם המעולה המודה על האמת לעשותו:

9) <u>מכתב מאת רב יצחק אייזק הלוי הרצוג זצ"ל – הוצא לאור ע"י פרופ' ד. פרימר אסיא ה'</u>
...ואיזה הבדל גדול בין המדע הרפואי שבימיהם ושבימינו, ובין הקשר שיש בין כל חלקי העולם, כאילו עיר אחת למה שהיה בימיהם!! אני זכרתי מתוך הקריאה בספרי הרפואה שזהו דבר שאין בו שום ספק, וכבוד תורתו במכתבו מליט משמעות כאילו זו מחלוקת בין פוסקי הרפואה. במחילת כבוד גדלו , טעות גמורה הוא מצדו. הנה לו העתך המכתב של המומחה הממשלתי הרפואי-משפטי, וגם יהודי נאמן לתורה. המפורסמת אצין צריכין ראיה. הנה בא כבר הבעל לפני ותובע להוציא הפסק לפועל. אתם לא רוצים – יהי לכם אשר לכם. אנו נרחיב לו הזמן ואני מסדר הדבר פה ואודיע על ידיכם לצדדים אימתי עליהם לבוא. חבל שבעוד שהמדע הולך וכובש עולמות ומגלה סודי סודות, אם גם הוא טועה לפרקים. **אנו בקשר לעניני מדע הנוגעים לתורה הקדושה משקעים בחול כהעוף הידוע, ותו לא מידי. הכרחי שנעמיד מתוך הישיבות הקדושות מהעילויים שבהם, אנשי מדע בכל מקצוע כזה ולא נהיה זקוקים לאחרים בעניני פיזיולוגיה, כימיה, חשמל ובכל הנוגע לתורתנו הקדושה.**

10) <u>תלמוד בבלי מסכת חולין דף יא עמוד א</u>
מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא?.... רב מרי אמר: אתיא +שמות כ"א+ ממכה אביו ואמו, דאמר רחמנא: קטליה, וליחוש דלמא לאו אביו הוא! אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא, ורוב בעילות אחר הבעל. ממאי? דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין! אפילו הכי אין אפוטרופוס לעריות.

11) <u>הרב שלמה דיכובסקי - אסיא ה עמ' 171 - 173</u>
אם נבוא לשקול בפלס את הרוב בבדיקת רקמות, לעומת רוב בעילות אחר הבעל, הרי הרוב בבדיקת רקמות בוודאי רוב של טבע שאינו תלוי במנהג בני אדם...אלום רוב בעילות אחר הבעל נוטה יותר לרוב של מנהג, כי הדבר תלוי בהתנהגות בני אדם, כשבדרך כלל ההתנהגות היא כזאת ותמיד ישנה אפשרות שפרט זה או אחר ינהג אחרת. ולאמור , רוב שבטבע עדיף מרוב של מנהג.
...לפי זה נוכל להגיע למסקנה בנדוננו כי בדיקת הרקמות שקבעה שהילדה אי אינה בתו של המבקש במזונות הילדה כפי שנפסק בפנוי ופנויה. ומכל מקום לא נטיל בילדה כתם ממזרות שכן לבי ממזרות קבעו חז"ל שגם אם ישנה מציאות רחוקה...אין חוששים לממזרות...והיות וגם לפי בדיקת הרקמות קיימת אפשרות קלושה ביותר שהמבקש הוא אבי הילדה...**על כן לא נקבע ממזרות אולם לגבי מזונות לא נוכל להוציא ממון מן המבקש על סמך פרומילים בודדים אלו**

12) <u>Rav Chaim Jachter http://koltorah.org/ravj/Agunot%202.htm</u>
Poskim have most recently been asked to address the Halachic status of DNA testing. **Poskim do not accept or require a DNA test to determine an individual's status as a Mamzer** (see Rav Yosef Shalom Eliashiv, Kovetz Teshuvot 135; Rav Shmuel Wosner and Rav Nissim Karelitz, Techumin 21:123; and Rav Shlomo Dichovsky's responsum published in Teshuvot Bikkurei Asher, the responsa of contemporary Jerusalem rabbinical court judge Rav Masood Elchadad, number six). However, Rav Shmuel Wosner and Rav Nissim Karelitz (Techumin ad. loc.) rule that DNA is admissible as partial evidence together with other corroboratory evidence to determine the identity of a missing husband. They believe that DNA evidence constitutes a Siman Beinoni. In fact, Rav Yonah Reiss, the director of the Beth Din of America, reports that Rav Eliashiv also ruled in the context of the WTC Agunot that one may partially rely upon DNA evidence for identification purposes. Rav Wosner and Rav Karelitz, much prefer a DNA test using a sample from the missing person's personal effects (such as hair from his hairbrush or saliva froma toothbrush) than a DNA test that uses the DNA of immediate family to make an identification. **Rav Zalman Nechemia Goldberg wrote at some length on this issue and concludes that DNA evidence constitutes a Siman Muvhak Biyoter.** He notes that since the chance of error regarding DNA evidence ranges from a billion to one to a quintillion to one, it far exceeds the requirement that a Siman be shared by less than one thousand people in order to constitute a Siman Muvhak. Rav Goldberg draws an analogy between DNA evidence and Rav Yitzchak Elchanan's ruling (Teshuvot Ein Yitzchak 31) that a photograph of a missing husband showing that he is dead is sufficient evidence of his death (the Netziv, Teshuvot Meishiv Davar 4:23 and Rav Ovadia Yosef , Teshuvot Yabia Omer 6:E.H. 3:3 also regard photographs as a Siman Muvhak Biyoter) . **It is important to note that Rav Shlomo Zalman Auerbach (cited in Nishmat Avraham E.H. 1:37) seems to regard DNA evidence as conclusive evidence regarding all areas of Halacha.** Rav Eliezer Waldenburg is also cited (ibid) as ruling that DNA evidence constitutes partial evidence for Halachic purposes. **The Beth Din of America partially relied upon DNA testing in the identification of some of the missing husbands.**

13) <u>הרב מרדכי הלפרין</u> http://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/assia/kviat-4.htm
ראה סידרת מאמרים בנושא זה **בספר אסיא ה** ,ב, JME- וראה עוד **בנשמת אברהם , ותחומין; אנציקלופדיה הלכתית-רפואית .** ויש לציין להערת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספר אסיא שם ובנשמת אברהם שם שדינה של בדיקה זו היא מכוח "רוב" ו"ספק" ולכן אפשר להשתמש בה רק כסניף בלבד, ולא כבירור ודאי. אולם מאוחר יותר כתב הגרש"ז אויערבאך והובאו דבריו בנשמת אברהם שם:
**"וכעת כתב לי הגרש"ז אויערבאך (שליט"א) [זצ"ל]: אך אם הבדיקה הזאת מפורסם ומקובל בכל העולם ע"י הרבה נסיונות ברורים לדבר אמת וברור, מסתבר שגם מצד ההלכה אפשר לסמוך על זה, עכ"ל. ואמר לי הגאון (שליט"א) [זצ"ל] דה"ה לגבי קביעת אבהות המובא לעיל ס"ק א ."**
**והיינו שניתן לסמוך על בדיקה זו גם לענין ממזרות .**